

Vabariigi Valitsuse korralduse „Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse sihtkapitali suurendamine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) esitab Vabariigi Valitsusele korralduse eelnõu, mille alusel volitatakse majandus- ja infotehnoloogiainimestri riigi sihtasutuse asutajaõiguste teostajana otsustama Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (EIS) sihtkapitali suurendamine rahalise sissemaksena 50 000 000 euro võrra.

Vastavalt 2024. aasta riigieelarve seadusele kavandatakse EIS-ile 2024. aasta riigieelarves finantseerimistehinguna 100 mln euro ulatuses vahendeid ettevõtjatele erinevate vajalike laenude ning eraldi Ukraina suunal täiendava finantseerimistoe pakkumiseks. Eelnõu kohaselt antakse volitus 50 mln euro kasutamiseks ettevõtjatele erinevate vajalike laenude ja käenduste pakkumiseks.

Sihtkapitali suurendamise eesmärk on EIS-i ettevõtlusvaldkonna finantsteenuste, täpsemalt laenude ja käenduste osutamisega seotud sihtfondi suurendamine.

EISi laenude ja käenduste osutamisega seotud sihtfondi suurendamine ei ole riigiabi EISile, kuna EIS vaid vahendab riigi vahendeid lõpp-kasusaajatele (ettevõtjatele). EIS kohustub vahendeid kasutades (laene või käendusi ettevõtjatele andes) järgima EL riigiabi reegleid.

Üldjuhul kaasneb EIS-i poolt antavate laenude ja käendustega riigiabi või vähese tähtsusega abi Euroopa Komisjoni määruse (EL) 2023/2831 mõttes. Abi saajateks on lõppkasusaajatena laenusaajad nii laenude kui käenduste puhul. Käesolevaga suurendatava sihtkapitali arvel on planeeritud laene ja käendusi pakkuda nii vähese tähtsusega abi kui üldise grupierandi reeglite alusel ning erandjuhtudel eraldi riigiabilubade alusel. EIS annab vähese tähtsusega abi abikavade alusel. Kõikidest abikavadest on teavitatud Rahandusministeeriumi ning need on avaldatud EIS-i kodulehel (<https://www.kredex.ee/et/kes-me-oleme/sa-kredex#item-221>).

EIS tegevust reguleerib ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seadus (ETS). Ettevõtluse toetamiseks antavad laenud ja käendused on mõlemad ettevõtluse riikliku toetamise liigid ETS § 3 mõttes. Seetõttu ka ettevõtluse laenude ja käenduste sihtfondi arvel finantseerimistoodete väljastamisel tuleb muu hulgas järgida ETS nõudeid.

Vabariigi Valitsuse korraldus kehtestatakse riigivaraseaduse (RVS) § 78 lõike 4 alusel.

Eelnõu ja seletuskirja valmistas ette MKM-i ettevõtluse osakonna ekspert Kaupo Sempelson (tel 625 6350, e-post kaupo.sempelson@mkm.ee). Eelnõu ja seletuskirja õigusliku ekspertiisi tegi MKM-i õigussakonna õigusnõunik Ragnar Kass (ragnar.kass@mkm.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõuga volitatakse majandus- ja infotehnoloogiaministrit vastavalt 2024. aasta riigieelarve seadusele suurendama 50 000 000 euro võrra EIS-i sihtkapitali. Volituse saamise järgselt sõlmitakse EIS-iga vastavasisuline leping vahendite kasutamise kohta.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei puuduta EL õigust.

4. Eelnõu mõju

Taust: Eesti ettevõtete kapitali kättesaadavus ja ligipääs erinevatele finantseerimislahendustele on võrreldes ülejäänud Euroopaga madal. 2023. aasta riigieelarvest suurendati EIS-i ettevõtluslaenude tagamise sihtfondi, mis võimaldas EIS-i laenukäenduse ülempiiri tõsta 10 miljoni euroni ning täiendava edasikindlustuse olemasolul 25 miljoni euroni. Olukordade tarvis, kus kohalikud krediitiasutused pole ettevõtjaid valmis finantseerima ka EIS-i käendusega, vajab EIS otselaenamise võimekust. Praegu väljastab EIS otselaene suuresti struktuurivahendite arvelt eksporditehingute toetamiseks (ekspordilaen Eesti tootjalt kapitalikaupade soetamiseks välisostjale) ja erinevaid allutatud laene (regionaallaan, tööstuslaen ja kapitalilaen) pankade poolse laenuandmise soodustamiseks. Käesoleva perioodi struktuurivahendid finantsinstrumentidele on vähenenud märkimisväärselt ning on tingimustelt varasemalt piiravamad, mistõttu jagub otselaenudele eraldatud vahendeid paremal juhul väiksemate tehingute toetamiseks kuni 2024. aasta lõpuni. Samuti vajab EIS täiendavat laenude sihtkapitali kiire reageerimise võimekuse tagamiseks võimalike uute tulevikus avalduvate turutõrgete leevendamisel.

EIS-i laenude sihtkapital võimaldab 31.12.2023 seisuga täiendavalt väljastada ettevõtjatele laene kuni 23,1 miljoni euro ulatuses (vaba otselaenude sihtfondi maht 18,2 miljoni eurot ja 2023. aasta tuleml 4,9 miljonit eurot). Arvestades, et praegu ajale jalgu jäänud ülempiir ühe välisostja kohta on kuni 15 miljonit eurot, on EIS-il praegu vahendeid vaid ühe-kahe suurema projekti finantseerimiseks. Seejuures on käesoleval hetkel EIS-il läbirääkimistes 3 suuremat potentsiaalset ekspordilaenu kogumahu 30 miljonit eurot. Ekspordilaenu suuremas ulatuses tutvustamine ettevõtjatele on riskantne, kuna võib viia kiirelt olukorrani, kus vahendite ammendumise tõttu ekspordilaene tegelikkuses väljastada ei ole võimalik. Samuti ei ole suhteliselt madal ekspordilaenu ülempiir ühe välisostja vastu suurettevõtjatele atraktiivne. Seetõttu on vajalik EIS-i laenude sihtkapitali suurendamine, mis toetab Eesti ettevõtete välisurgudele laienemist läbi EIS-i suurprojektide toetamise finantsvõimekuse kasvu.

Meede: ettevõtete laenude sihtkapitali suurendamine 80 miljoni euroni (+50 miljonit eurot) võimaldab EIS-il pakkuda isetasuvalt erinevaid ettevõtjatele vajalikke otselaene ja luua piisav laenuportfell, mida on võimalik täiendavalt võõrfinantseeringuga (laenud arengupankadelt, võlakirjad vmt) võimendada. Sihtkapitali suurendamine 50 miljoni euro võrra võimaldab

mõistlikku kontsentratsiooniriski silmas pidades tõsta ekspordilaenu piirmäära ühe välisostja kohta seniselt 15 miljonilt 16–20 miljonini ning pakkuda Eesti tootjale vajadusel samas mahus tootmisperioodi finantseeringut. Sihtkapitali suurendamine loob võimaluse jätkata sujuvalt ettevõtjate finantseerimist kuni täiendavate võõrvahendite kaasamiseni (võõrfinantseeringu kaasamiseks riigikassast, rahvusvahelistelt arengupankadelt või võlakirjaemissiooniks). Suurenenud sihtkapitalist piisab, et võtta ekspordilaenu pakkumine fookusesse ja katta hinnanguliselt järgmise 3–4 aasta ettevõtjate ekspordilaenu vajadus, misjärel väljastatakse täiendavaid laene ettevõtjatele kaasatud võõrfinantseeringu arvelt (täiendavalt kuni 200 miljonit eurot) ning täiendav riigipoolne kapital pole enam tarvilik. Väiksemal vääral on plaan väljastada sihtkapitali arvelt ka muid isetasuvaid otselaene, mis on turutõrgete leevendamiseks vajalikud (erinevad kaaslaenamised erapankadega – erapankade laenude võimendamiseks pangalaenudega samadel tingimuste ja allutatud laenud ettevõtete pangafinantseeringu kaasamiseks vajaliku omafinantseeringu toetamiseks).

Sihtgrupp: otselaenude sihtgrupp on laiapõhine. Turutõrgete leevendamiseks võimaldatakse teatud sihtgruppidele (ekspordiga tegelevad ettevõtjad, merendus, väike- ja keskmise suurusega ettevõtjad, regionaalsed investeringud, kolmikpööre, Ida-Virumaa Õiglase Ülemineku Fondi tegevused) soodsamaid tingimusi.

Varasemad analüüsid: Rahandusministeeriumi poolt tellitud perioodi 2021–2027 ühtekuuluvuspoliitika vahenditest kavandatavate rahastamisvahendite eelhindamine kinnitab, et turutõrked ekspordi rahastamisel jätkuvalt aktuaalsed ning Ernst & Young poolt koostatud „Kapitali kättesaadavuse turutõrke uuring kasvurahastuse ja suuremahuliste finantstehingute puhul“ rõhutab täiendavat keerukust suuremahuliste (üle 5 miljoni euro) finantstehingute korral.

Metoodika: EIS prognoosib iga-aastast halduskulu 300 tuh eurot ja kasvu 5% aastas. Eeldused – intressitulu laenudelt EURIBOR+3%, võõrkapitali hind EURIBOR+1%, st sisse ja välja laenamise vahe 2%; EURIBOR 2024. aastal 3%, pikemas perspektiivis 2%; lepingutasu 1% laenusummalt, laenuprovisjoni kulu 5,5% väljalaenatud summalt; laene väljastatakse esimesel aastal 16 mln eurot ja järgnevatel aastatel kasv 30% aastas; keskmine laenu periood 5 aastat; ekspordilaen on maksimaalselt 85% eksporditehingust. Maksudele mõju hindamine: tuginedes Statistikaameti andmetele luuakse 1 euro müügitulu kohta 0,2387 eurot lisandväärtust (EM001, 2021); 1 euro lisandväärtuse kohta makstakse 13,2% tööjõumakse, 9,0% käibemaksu ja 2,1% ettevõtte tulumaksu (RR21 ja RA00024, 2015).

Ressursipiirangud: teadmised ja ressurss rakendamiseks on EIS-is olemas.

Tulemused: otsene mõju – 4 aasta vaates laenudelt teenitavalt intressitulult ja lepingutasudest 2,4 mln eurot, mis on positiivne mõju riigieelarvele. Kuna EIS kuulub valitsussektoris, siis raha kandmine MKM-i poolt EIS-i valitsemissektori positsiooni ei mõjuta. Hiljem hakkab instrumendi tulude ja kulude vahe mõjutama riigieelarvet positiivselt (esimese nelja aasta prognoositav positiivne mõju 2,4 mln eurot).

Kaudne mõju – täiendav maksutulu finantsinstrumendi rakendamisest 4 aasta vaates on 6,8 mln eurot. Täiendavalt kaasneb positiivne mõju ekspordi kasvule, suureneb lisandväärtus. Lisaks loob ekspordilaenu võimaluse pakkumine Eesti ettevõtjatele täiendava võimaluse saada oma pakkumustega välisostjate jutule, toetab julgust ekspordimüüki arendada ning võib aidata viia eksporditehinguteni ilma ekspordilaenu kasutamata.

Finantsinstrumendi tootlus koos maksutuludega kasvab vastavalt laenuportfelli kasvule ja kasutatavale võimendusele.

Riskid: finantsinstrument on planeeritud isetasuvaks, kuid kuna suurtehinguid on Eestis vähe, ei saa tehtavad investeeringud olema piisavalt hajutatud, mistõttu võivad üksikud ebaõnnestunud projektid kaasa tuua kahju. Kontsentratsiooniriski maandamiseks järgib EIS, et ühegi ettevõtja või välisostja vastu võetav risk ei moodustaks rohkem kui 25% ettevõtete laenude sihtkapitalist. Samuti pakutakse ekspordilaenu vaid edasikindlustaja poolt kindlustatud müügitehingutele.

Lisaks jätkab EIS oma projektifinantseerimise kompetentsi tugevdamist, hoidmaks kahjude tõenäosus võimalikult madal ja leidmaks võimalusi projektidega kaasnevate võimalike riskide täiendavaks maandamiseks (sh kaasata välisvahendeid ja edasikindlustajaid). Võimalike kahjude katmiseks ja isetasuvuse tagamiseks moodustatakse laenude väljastamisel laenukahjude provisjon.

5. Eelnõu rakendamiseks vajalikud kulud

Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu jõustumisega seotud rahalised vahendid summas 50 000 000 eurot on kavandatud MKM-i eelarves.

6. Eelnõu rakendamine ja jõustumine

Eelnõu jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine ja huvigruppide kaasamine

Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile. Märkusega arvestamise tabel on lisatud eelnõu seletuskirjale.

Märkustega arvestamise tabel

Märkus	MKMi kommentaar
Palume seletuskirjas toodud riigiabi aspekti täiendavalt analüüsida, kas tegemist võib olla riigiabiga lõpp-kasusaajatele (ettevõtjatele, kellele EIS laene ja käendusi annab).	Arvestatud. Seletuskirja täiendatud.
Palume seletuskirjas selgitada, kas EISi laenude ja käenduste osutamisega sihtfond allub ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seadusele.	Arvestatud. Seletuskirja täiendatud.
Milliste tingimuste alusel antakse ettevõtjatele sellest sihtfondist laene või käendusi (s.o kus on kirjas need riigiabi reeglid, mida EIS kohustub vahendeid kasutades järgima).	Arvestatud. Seletuskirja täiendatud.